

Qərbi azərbaycanlılar doğma yurda qayıdışı səbirsizliklə gözləyirlər

Onlar ədalətin bərqərar olacağına inanırlar

Bu günlər indiki Ermənistan ərazisindən qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz və ləyaqətli şəkildə, sülh yolu ilə geriyyə qayıtmasının təmin edilməsi barədə Qayıdış Konsepsiyası geniş ictimaiyyətə təqdim edilmişdir. Redaksiyaya daxil olan müraciətlərdən, məktub və teleqramlardan, internet mesajlarından görüldüyü kimi, konsepsiya əhali tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır.

Azərbaycan xalqı ötən iki əsr ərzində silahlı münaqişələr, işğal, etnik təmizləmə, zorla köçürülmə və soyqırımlarından böyük əziyyət çəkmişdir. Azərbaycanlıların vaxtilə mütləq əksəriyyət təşkil etdiyi indiki Ermənistan ərazisindən tamamilə qovulması 1991-ci ildə başa çatmışdır. Aparılmış etnik təmizləmə nəticəsində indi həmin ərazidə müstəsna olaraq ermənilər yaşayırlar.

Xatırladaq ki, Qərbi Azərbaycan İcması 1988-1991-ci illərdə indiki Ermənistandan qovulmuş 50 mindən çox ailənin 20 minə qədərində dəymiş ziyanı hesablamış, hazırda bu işlər dəqiqliyi ilə davam etdirilir. Həmin illərdə Qərbi Azərbaycanda 300-ə yaxın yaşayış məntəqəsindən qovulan qaçqınların hər bir ailə üzvə (ad, soyad, ata adı) dəqiq statistikası aparılıb, 130 kəndin siyahısı tamamlandı. Təşkilat Qərbi Azərbaycanda tarixi və mədəni irsimizin bütün nümunələrinin dəqiq siyahısının hazırlanması üzərində ciddi iş aparır. Qeyd edək ki, sovet dönməndə erməni daşnakları məqsədli şəkildə yazdıqları, yaydıqları kitab, qəzet və jurnallarda mədəniyyətimizin, zəngin irsimizin, memarlıq abidələrimizin ən nəfis nümunələrinin guya ermənilərə mənsub olduğunu iddia etməyə çalışıblar. Eyni zamanda ermənilər tərəfindən azərbaycanlıların mənfi obrazının formalaşdırılması cəhdləri də unudulmayıb.

Bu konsepsiya indiki Ermənistan ərazisindən zorla çıxarılmış azərbaycanlıların geriyyə qayıtması üçün icmanın həyata keçirəcəyi fəaliyyətin məqsədləri, prinsipləri, hazır-

lıq və icra tədbirləri üçün ümumi çərçivəni müəyyən edir. Konsepsiya beynəlxalq hüquqa, aidiyyəti dövlətdaxili hüquqa, tarixi faktlara əsaslanır, ədalətin və sülhün bərqərar olunmasına xidmət edir.

Qürurverici haldır ki, bu günlərdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) katibliyi Qərbi Azərbaycan İcmasının beynəlxalq ictimaiyyətə müraciətini BMT Təhlükəsizlik Şurasının, Baş Assambleyasının, İqtisadi və Sosial Şurasının rəsmi sənədi kimi yayıb. Müraciətin yayılması indiki Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqları məsələsinin beynəlxalq müstəviyə gətirilməsi sahəsində böyük uğurdur.

Sovet hakimiyyəti ötən əsrin 20-ci illərində Azərbaycanı sovetləşmə adı ilə müstəmləkə buxovuna salandan sonra xalqımızın qara günləri başlamışdır. Daşnaksütyun partiyasının silahlı birləşmələri dövrün boşluqlarından hiyləgərliklə istifadə edərək Cənubi Qafqazın harada yaşamasından asılı olmayaraq, xüsusən də məmləkətimizin Qərbi Azərbaycan adlandırılan ərazisindən başlayaraq Naxçıvanda, Gəncəbasarda, Gədəbəydə, Göyçay qəzasında, Şamaxıda, Salyanda, Lənkəranda, Bakıda, Qubada və digər ərazilərdə açıq-aşkar soyqırımı həyata keçiriblər. Başqa bir variantda isə bolşeviklərlə əlbir olaraq bəy, ağa, mülkədar, müsavətçi, pantürkist adı ilə, hətta bir danası olanın belə qolçomaq kimi mülkünü, əmlakını əlindən almaqla, istədiklərini həbs etməklə, repressiyalara, sürgünlərə, qətlərə, təqiblərə, təzyiqlərə, işgəncələrə məruz

qoymaqla xalqımıza qarşı soyqırımı siyasəti həyata keçirmişlər. Butun bunlar azmış kimi Moskvada, Kremldə yüksək vəzifədə olan erməni kommunistlərin dəstəyi ilə azərbaycanlılar 1948-ci ildə və 1953-cü ildə kütləvi deportasiyaya məruz qalmışlar. Beləliklə, erməni şovinistləri dövlət səviyyəsində Qərbi Azərbaycan ərazisində minillərlə yaşayan insanları zor və təzyiqlə öz doğma ata-baba yurdlarından qovmuş, onların malına-mülkünə yiyələnmiş, kəndlərə, qəsəbələrə, şəhərlərə sahib çıxmışlar və s.

Prezident İlham Əliyev ötən il dekabrın 24-də Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşündə bu məsələlərə xüsusi önəm verərək demişdir: "Qərbi Azərbaycan bizim tarixi torpağımızdır, bunu bir çox tarixi sənədlər təsdiqləyir, tarixi xəritələr təsdiqləyir, bizim tariximiz təsdiqləyir. Ancaq əfsuslar olsun ki, ermənilər Qarabağdakı kimi, Qərbi Azərbaycanda da bizim bütün tarixi, dini abidələrimizi yerləyeksən ediblər, dağıdıblar, azərbaycanlıların tarixi irsini silmək istəyiblər, ancaq buna nail ola bilməyiblər. Çünki tarix var, sənədlər var, xəritələr var. Bu binada nümayiş etdirilən, XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edən xəritə bir daha onu göstərir ki, Qərbi Azərbaycan tarixi Azərbaycan diyarıdır, şəhərlərin, kəndlərin adları Azərbaycan mənşəlidir və biz yaxşı bilirik ki, indiki Ermənistan ərazisində tarixboyu Azərbaycan xalqı yaşayıb. İndi əsas vəzifə ondan ibarətdir ki, dünya ictimaiyyəti də bunu bilsin. Artıq bu istiqamətdə işlər başlamışdır. Ancaq əminəm ki, icma bu işləri daha məqsədyönlü şəkildə və nəticəyə hesablanmış tərzdə aparacaqdır".

Taleyüklü məsələlərdə Azərbaycan Prezidentinin, hökumətin tələb və tövsiyələ-

ri baxımından icma geriyyə qayıdışın beynəlxalq hüququn və insan hüquqlarının ali prinsipi olmasından çıxış etməklə, bu prosesin asan olmayacağını nəzərə alır. İcma geriyyə qayıtma hüququnun reallaşmasına əsas maneənin Ermənistanın müqaviməti olacağını gözləyir. Bundan əlavə, qayıtma prosesi əhəmiyyətli ölçüdə hüquqi məsələlərin həllini, təhlükəsizlik komponentini və böyük miqdarda resurs əldə olunmasını ehtiva edir. Bütün bu vəzifələrin həlli Azərbaycan və Ermənistan ilə yanaşı, geniş beynəlxalq ictimaiyyətin dəstəyini də tələb edir. Məqsəd belədir ki, icma repatriasiya prosesinin bütün mərhələlərində mərkəzi rol alacaq və repatriasiya başa çatdıqdan sonra da öz fəaliyyətini davam etdirəcək.

Əslən Qərbi Azərbaycandan olan Bakı şəhər sakini Həsən Məmmədov redaksiyamıza müraciətində bildirir ki, onların ailələri 1948-ci ildə Vedibasər mahalından, Ulu-xanlıdan, Zəhmət kəndindən deportasiya edilib. "Yaxşı yadımdadır, yayın qızmar günlərindən birində elliklə bizi yük vaqonlarına doldurdular, günlərlə əzab-əziyyət içində yol göldük. Sonda əmilər, dayılar, xalalar, bibilər, digər qohumlar, bir sözlə, bir kənddən çıxmış əhali Azərbaycanın müxtəlif rayonlarına, o cümlədən Xaçmaza, Sabirabada, Tərtərə, Bərdəyə, Şəmkirə və digər rayonlara göndərildi.

Atam Müseyib Məmmədov müəllim idi, Yerevan Müəllimlər Texnikumunda və Pedaqoji İnstitutda dərs deyirdi. Ailəmiz deportasiya olunanında deyiblər ki, torpaq sahəni, mülklərimizi və digər əmlakımıza görə kompensasiya verəcək. Qayıdış Konsepsiyası ilə ətraflı tanış olandan sonra mənə belə bir inam yaranmışdı ki, atamın ömrünün son günlərində "əgər dünya düzəlsə, imkan olsa, bizim kəndi, dünyadan köçənlərimizi ziyarət edərsən" vəsiyyətinə əməl edə biləcəyəm.

Milyonların ürəyindən, istəyindən xəbər verən bu konsepsiyayı tamamilə dəstəkləyirəm və inanıram ki, bu qayıdışın sevincini gec-tez yaşayacağıq. Artıq 35 ildir ki, Qərbi Azərbaycandan qaçqın düşmüş soydaşlarımız yurd həsrəti ilə yaşayırlar, İrəvana, Amasiyaya, Göyçə mahalına, Zəngəzurə, Dərələyəzə və digər şəhər və kəndlərə qayıdacağı günü səbirsizliklə gözləyirlər.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"